

Søhelten admiral Niels Juel og Valdemar Slot

Admiral Niels Juels familie havde aldrig boet på Valdemar Slot, men da han havde vundet et stort og afgørende søslag i Kongens navn fik admiralen slottet og dens tilhørende jorde som betaling.

Slottet var oprindeligt bygget til Kongens søn Valdemar, men han nåede ikke at bo der ret meget af sit liv. Valdemar Slot havde de efterfølgende år haft mange forskellige ejere, men admiral Juels slægt forblev ejere efter at de overtog det i 1677; og er i skrivende stund altså fortsat ejere af det skønne slot som ligger sydligt i fynske øhav helt nede ved vandet.

Læs min historie om hvordan han gjorde det nedenfor.

Søhelten admiral Niels Juels

Min historie om søhelten Niels Juel og Valdemars Slot starter ved kong Christian IV. Han blev kronet til konge da han kun var omkring 18 år i 1595. Han var ikke nogen synderlig lærd konge, men til gengæld var han meget praktisk; endda til trods for sin ret store størrelse. Han var endda kendt i visse kredse for at kunne drikke tæt om aftnen, og stadig stå tidligt op og stige til hest med alle de andre.

Kong Christian IV havde også en stor interesse for de tekniske fag, heriblandt skibsbyggeri og arkitektur, og han var i mange år betragtet som nordens største bygherre. Én af hans mange bygninger er Valdemars Slot, som han opførte i årene 1639-1644.

Som en hjælp til at opføre det prægtige slot, indkaldte Kong Christian IV bygmester Hans van Steenwinckel, og med hans hjælp blev slottet opført i en skøn renæssance-stil, som hørte moden til i den pågældende periode. Kongen gjorde en stor indsats for at slottet blev mindst lige så smukt som sit elskede Rosenborg, og det endte da også med at minde en hel del derom, selvom slottet på Tåsinge blev endnu større. Kong Christian IV opførte dette smukke slot til ét af sine mange børn, grev Valdemar Christian, som kun var omkring 17 år gammel da byggeriet begyndte. Det var også efter ham at slottet fik sit navn, men grev Valdemar Christian slog sig dog aldrig rigtig ned på slottet. Han var lidt af en ballademager, og rejste hellere rundt i Europa som feltherre. Han døde i 1656 på en slagmark i Polen som 34-årig. Herefter gik slottet i arv mellem blandt andet én af kong Christian IVs koner og døtre, hvorefter den til sidst endte tilbage under kronen under blandt andet kong Christian V.

I 1675 til 1679 kom Den Skånske Krig, hvor Danmark var i krig med Sverige. For sin tid var det ikke ualmindeligt at man betalte andre hære til at udkæmpe sine krige, og eftersom at Danmark var i alliance med Holland, hentede man den hollandske admiral Cornelius Tromp til Danmark under denne krig, og gjorde ham til generaladmiral. Admiral Niels Juel havde ellers været et oplagt dansk valg.

Admiral Niels Juel var i slutningen af 40'erne og var også en veluddannet søofficer. Han havde deltaget i flere søslag, både for Holland, England og Danmark, og var dermed også efterhånden en erfaren admiral. Efter at han blev indlemmet i den danske flåde, blev han dog sat i skyggen af en anden admiral som hev flere af de allierede hollandske søfolk frem i den danske flåde. Der var dog også en anden faktor som måske spillede ind: Hans ægteskab. Niels Juel var gift med Margrethe Ulfeldt, som kom fra en landsforræderisk familie, da hendes onkel, Ebbe Uldfeldt, og én af hendes oldefars andre oldebørn, Corfitz Ulfeldt, var

Skjalden

landsforrædere, så dette ægteskab huede ikke omverdenen. Det blev dog aldrig officielt nævnt, men nu var den hollandske admiral Tromp altså blevet genereladmiral i stedet for Niels Juel.

Niels Juel deltog dog stadig i Den Skånske Krig, heriblandt i slaget ved Møn d. 1. juni 1677. Bagefter sejlede han til Køge bugt efter forsyninger og reparationer på skibene, imens den hollandske flåde var taget tilbage til Holland med samme formål. Dette vidste svensken godt, og lagde derfor an med sin flåde for at angribe i farvandet mellem Stevns og Falsterbo ved Køge bugt, lige syd for København. Formålet med dette angreb var at overtage søherredømmet mellem Sverige og Danmark, så Danmark ikke længere havde den favorable forbindelse til sin flåde i Skåne.

Den svenske flåde var ledet af admiral Henrik Horn, som havde 47 skibe under sig, med et mandskab på 8.600 mand. Den hollandske hjælpeflåde var som sagt i Holland, så da Danmark fandt ud af hvad der var på færde, sendte de bud efter hjælpeflåden, men da den jo var langt væk, sendte man admiral Niels Juel med sine 36 skibe og 6.700 mand ud for at beskytte Køge bugt. Niels Juel havde altså en markant mindre flåde, og endda ikke helt mænd nok til at betjene de skibe han trods alt havde.

Niels Juel havde fået strenge ordre på at han kun måtte gå i kamp hvis det var absolut nødvendigt, for den hollandske hjælpeflåde var på jo vej. D. 30. juni 1677 om aftenen lå de to flåder dog over for hinanden og så hinanden lidt an. Næste morgen, d. 1. juli 1677, var den ene af Niels Juels tre eskadre af skibe drevet så langt væk at de ikke kunne deltage i den første del af kampen der indledtes kl. 5.30 af den svenske flåde. Den svenske flåde angreb næsten vinkelret på den danske flåde for at entre dem, men svensken blev så voldsomt beskydt, at de afbrød angrebet. Ét af de svenske skibe, Draken, kom i retræten for tæt på kysten og kentrede ved Stevns klint. Den svenske admiral Horn afsatte fem skibe til at beskytte Draken, mens resten vendte om. Niels Juels eskadre angreb nu Draken til det måtte stryge flaget. I denne nærkamp var Niels Juels skib dog blevet så beskadiget at han skiftede skib inden han fortsatte kampen. Den danske eskadre, som var drevet væk i løbet af natten, kom nu tilbage og nedkæmpede resten af de fem skibe som skulle have beskyttet Draken.

Røgen lå tyk over havet, og i al svenskens manøvreren spottede Niels Juel et lille hul i den svenske frontlinje. Her gav Niels Juel den dristige ordre til at bryde igennem dette hul, så den ellers overlegne svenske flåde blev opdelt i to. Der opstod nu tætte kampe mellem de danske og svenske skibe. Her blev Niels Juels skib igen ukampdygtigt, så han måtte skifte skib for anden gang i kampen.

Da den svenske admiral Horn så at kampen ikke stod til at vinde, beordrede han en retræte, og de svenske skibe trak sig fra kampen og undslap med nød og næppe da regnen brød ud og vinden skiftede. Slaget ved Køge bugt var nu forbi, og den hollandske hjælpeflåde nåede aldrig frem.

Den svenske flåde havde mistet otte skibe, hvoraf de syv af dem blev indlemmet i den danske flåde, og ca. 3.000 var døde, sårede eller tilfangetagne. I den danske flåde var ikke et eneste skib gået tabt, og der var kun ca. 100 døde og 275 sårede. Denne overlegne danske sejr havde stor betydning for at vi ikke tabte krigen, da Danmark bevarede både moralen og, allervigtigst, søherredømmet ud for Køge bugt.

Efter sejren ved Køge bugt blev Niels Juel kendt som en berømt og dygtig søhelt i det meste af Europa, og herefter gik det også op for Danmark at man ikke behøvede at indkalde udenlandske hære og admiraler, da Danmarks egne bestemt var gode nok.

Skjalden

For sin tid var det også således, at admiralen af kongen skulle betales 10 % af alle erobrede skibes værdi, og i løbet af hele Den Skånske Krig nåede admiral Niels Juel at optjene 22.460 rigsdaler. Så mange penge havde kong Christian V ikke at betale, så i stedet for betalte han Niels Juel ved at give ham Valdemars Slot og det meste af Tåsinge ø.

Valdemars Slot havde engang været et prægtigt slot, men under svenskekrigene havde slottet været besat og slemt beskadiget. Derfor indledte Niels Juel i 1678 en omfattende istandsættelse, hvor det hele blev ombygget i barokstil, som moden nu foreskrev det.

På dette slot boede Niels Juel nu med sin kone Margrethe Uldfeldt og deres fire børn. Det må have været skæbnens ironi, at endnu en Uldfeldt skulle bo på slottet, for inden slottet var tilfaldet kronen årene forinden, havde den tidligere nævnte landsforræder Corfitz Uldfeldt også boet der.

Efter Niels Juel overtog én af hans sønner slottet i 1697: Knud Juel. Han var etatsråd, hofmester, amtmand og patron; en rigtig fin mand. Han blev gift med Christine Elisabeth von Knuth, og de fik sammen en søn de opkaldte efter vores søhelt: Niels Juel. Søhelten Niels Juels sønnesøn boede altså nu på slottet fra 1723, og hidkaldte den holstenske arkitekt G.D. Tshierscke, med hvem han skabte slotsanlægget. Dette inkluderede både de statelige porthuse, den kunstige sø foran slottet, vogn- og staldlængerne langs søen og den smukke tepavillon. Niels Juel skulle have været en ret hård mand, men han var til gengæld en meget fremsynet godsejer. Han satte gang i nogle store udviklinger på øen, da han lærte bønderne både at dyrke kløver og frugt, så han fik sat sit præg på øen inden han døde i 1766.

Også efter søhelten Niels Juels sønnesøn forblev Valdemars Slot i Juel-slægten, og ejes i dag af 11. generation. Slottet har været åbent for publikum siden 1974, imens ejerne stadig bor på slottet, hvilket må siges at give en speciel oplevelse.

*Skrevet af Birgitte Albæk Henriksen til Valdemars Slot
Efterårsferien 2013*